

likka Kylén

Vuokratekstiilien huoltokustannusten laskeminen

Tradenomi

Liiketalous, taloushallinto
ja juridiikka

Kevät 2017

Tiivistelmä

Tekijä: Kylén Iikka

Työn nimi: Vuokratekstiilien huoltokustannusten laskeminen

Tutkintonimike: Tradenomi (AMK), liiketalous, taloushallinto ja juridiikka

Asiasanat: kustannuslaskenta, toimintolaskenta, tekstiilihuoltoala, pesula

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vuokratekstiilien pyykinhuollosta aiheutuvat kustannukset. Työn tavoitteena oli saada tietoa vuokratekstiilien kustannuksista ja niihin liittyvien toimintojen kustannuksista yrityksen päätöksenteon tueksi. Työn toimeksiantaja toimi Vistan Pesula Oy.

Työ toteutettiin toiminnallisena kehittämistehtävänä. Kustannuslaskentamenetelmänä käytettiin toimintolaskentaa. Laskentaan tarvittavat tiedot saatiin haastattelemalla yrityksen henkilöstöä ja pitämällä työajanseurantaa. Taloudelliset luvut saatiin yrityksen kirjanpidosta.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi raportti, joka koostuu kahdesta osiosta. Ensimmäisessä osiossa käsitellään laskentatoimea ja tekstiilihuoltoalaa, jolla toimeksiantaja toimii. Toisessa osiossa käsitellään soveltavan osuuden toteutusta sekä sen tuloksia ja johtopäätöksiä. Tämän raportin lisäksi syntyi vain Vistan Pesula Oy:n käyttöön tarkoitettu erillinen raportti, missä laskentakaaviot ja laskennan tulokset käydään tarkemmin läpi.

Abstract

Author: Kylén Iikka

Title of the Publication: Maintenance Cost Calculation for Rental Textiles

Degree Title: Bachelor of Business and Administration, Business Administration

Keywords: Cost accounting, activity-based costing, textile care industry, laundry

The purpose of this thesis was to calculate the maintenance costs for rental textiles. The target was to get information about these maintenance costs and costs caused by the maintenance activities. Information about the costs should help the company in its decision-making. The client of this thesis was Vistan Pesula Ltd.

The thesis was a functional development task. Activity-based costing was the chosen cost accounting method. The data required to the calculation was obtained by interviewing the staff and by monitoring working hours. Financial figures were obtained from the company's bookkeeping.

The thesis consists of two sections. The first one discusses accounting and textile care industry where Vistan Pesula Ltd operates. The second section represents the way that the empirical work was made. It also discusses the results and conclusions drawn during the process. In addition to this report, another report was made where the calculation charts and the more accurate calculations are presented. That report is only intended for the use by Vistan Pesula Ltd.

Symboliluettelo

Luettelossa on listattuna tekstiilihuoltoalan ja pesulan toimintaan liittyviä käsitteitä, jotka auttavat lukijaa ymmärtämään raportissa käytettyjä termejä.

Aukilyöntikuivaaja: Aukilyöntikuivaaja sijaitsee pesuloissa heti pesukoiden jälkeen. Sen tarkoitus avata pesty pyykki. Aukilyöntikuivaajan tarkoitus ei ole kuivata pyykkiä täysin, vaan se jättää ne kosteiksi, jolloin esimerkiksi mankeloinnissa saavutetaan pyykille hyvä sileys.

Frotee: Frotee tarkoittaa tässä työssä, kylpy-, lattia tai käsipyyhettä. Työssäni tarkastelin viik-kaustoiminnossa vuokratextiileihin käytettyä aikaa. Vuokratextiileistä juurikin nämä froteet ovat sellaisia, jotka kuivataan ja viikataan.

Froteetaittaja: Sähköllä ja ilmanpaineella toimiva viikkauksen nopeuttamiseen tarkoitettu laite. Viikkaaja syöttää froteita koneesta läpi ja kone taittaa froteen säädetyllä tavalla.

Huoltokustannukset: Pyykinhuolto on pesulan ensisijainen tehtävä ja siihen kuuluu: avaus, pesu, lajittelu, mankelointi, kuivaus, viikkaus, prässäys ja tunneliviimeistely. Huoltokustannukset ovat siis näistä pyykinhuoltotoiminnoista, johtuvia kustannuksia. Työssäni en ole ottanut kaikki pyykinhuoltotoimintoja huomioon, koska ne eivät vaikuta laskentakohteeseen.

Infektiopyykki: Likapyykkiä, joka voi aiheuttaa tartuntavaaran tai on muulla tavalla erittäin likaista. Infektiopyykki tulee pesulaan niille erikseen tarkoitetuissa infektiopusseissa ja pyykki pestään erikseen infektiopesuna. Infektiopussit aukeavat itsestään pesunaika, jolloin pyykinavaaja tai pesijä ei joudu niille alltiiksi.

Pyykinhuoltoressit: Nämä ovat niitä voimavaroja, jota tarvitaan pyykinhuollossa. Esimerkiksi osa henkilöstöstä, osa toimitiloista, koneet ja laitteet.

Tunneliviimeistely: Tunneliviimeistelyssä viimeistellään yleensä työtakkeja- ja housuja. Se on nopea ja hyvä tapa saada työtakkeista ja -housuista kuivia ja sileitä.

Vuodevaatteet / liinavaatteet: Nämä tarkoittavat lakanoita, pussilakanoita ja tyynyliinoja.

Vuokratextiilit: Yrityksen omistamia tekstiilejä, joita se vuokraa eteenpäin asiakkaalle. Vuokratextiilejä on erilaisia, kuten vuodevaatteet, froteet ja pöytäliinat. Tässä opinnäytetyössä keskitytään liinavaatteita ja froteita vuokraaviin asiakkaisiin. Asiakkaat vuokraavat kyseiset tekstiilit pesulalta ja niiden huolto tapahtuu myös samassa pesulassa, mistä ne vuokrattu.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Laskentatoimi	2
2.1	Kustannuslaskenta	3
2.2	Toimintolaskenta	4
2.2.1	Kustannusten kohdistaminen	6
2.2.2	Prosessin tehokkuus	9
2.2.3	Toimintolaskenta kustannuslaskentamenetelmänä	10
3	Tekstiilihuoltoala	12
3.1	Toimeksiantajan esittely	13
3.2	Vesipesulan toiminta	14
4	Vuokratekstiilien huoltokustannusten laskeminen toimintolaskennan avulla	18
4.1	Toimintoanalyysi	18
4.2	Toimintolaskentamallin rakentaminen	19
4.3	Vuokratekstiilien huoltokustannusten laskeminen	21
4.4	Työn aikataulu ja eteneminen	23
5	Tulokset, johtopäätökset	24
5.1	Kustannusten kohdistaminen resursseille	24
5.2	Valitut resurssit ja resurssien kohdistamien toimintoille	25
5.3	Toiminnot ja toimintojen kohdistus laskentakohteelle	25
5.4	Laskenta	26
6	Pohdinta	28
	Lähteet	31
	Liitteet	

1 Johdanto

Opinnäytetyö on Vistan Pesula Oy:lle tehty kustannuslaskenta. Vuokratekstiilien huoltokustannusten selvittämiseksi käytettiin kustannuslaskentamenetelmistä toimintolaskentaa. Työ toteutettiin toiminnallisena kehittämistehtävänä.

Vuokratekstiilit valittiin laskentakohteeksi siitä syystä, että ne ovat toimeksiantajan kasvava tuote ja on sitä kautta tärkeää saada tietoa niihin liittyvistä kustannuksista. Laskentaan otettiin mukaan vain pyykinhuoltamisesta aiheutuvat kustannukset. Pyykinhuoltamiseen tarvittavat toiminnot aiheuttavat ison osan kokonaiskustannuksista, joten oli tärkeää saada tietoa juuri näiden toimintojen kustannuksista.

Työn tuloksena laskettiin vuokratekstiilien huoltokustannukset. Laskentaprojektin seurauksena tehtiin myös laskentamalli, jota toimeksiantaja pystyy jatkossa käyttämään muiden tuotteidensa kustannusten laskemiseen. Toimeksiantaja pystyy työn tuloksen seurauksena tarkastelemaan hinnoittelun oikeellisuutta sekä tuotannon ja myynnin mahdollista suuntaamista vuokratekstiilien suuntaan.

Laskentaan tarvittavat tiedot saatiin haastelemalla henkilöstöä ja tutkijan oman työkokemukseen pohjautuvan tuntemuksen perusteella. Taloudelliset luvut saatiin kirjanpidosta, jonka lisäksi suoritettiin työajanseuranta, missä vuokratekstiilien osuutta eri toiminnoissa.

Teoriaosuus koostuu kahdesta osiosta. Ensimmäisessä osiossa käsitellään laskentatoimea, kustannuslaskentaa ja tarkemmin toimintolaskentaa. Toimintolaskennasta kerrotaan siihen liittyvät kaksi näkökulmaa ja miten toimintolaskenta toteutuu käytännössä. Toisessa osiossa käsitellään tekstiilihuoltoalaa, missä Vistan Pesula Oy toimii. Osiossa esitellään myös toimeksiantajan taustoja ja miten Vistan Pesula Oy:n kaltainen vesipesula toimii.

2 Laskentatoimi

Laskentatoimea käytetään liiketoiminnassa ja julkishallinnossa taloudellisen toiminnan apuvälineenä. Laskentatoimella on keskeinen asema liiketoiminnassa. Laskentatoimea ymmärtävät ja osaavat organisaatiot hallitsevat paremmin talouttaan, mikä on organisaation kehityksen ja uudistamisen kannalta tärkeää. Organisaatioiden päätöksentekoon liittyy aina taloudellinen näkökulma ja siihen laskentatoimi antaa helpottavaa ja mielenkiintoista tietoa. (Pellinen 2006, 15,17,18.) ;(Suomala 2014, 11.)

Laskentatoimi käsitteenä voidaan jakaa ulkoiseen ja sisäiseen laskentatoimeen. Ulkoinen laskentatoimi on yrityksen kirjanpidon perusteella tuotettua taloudellista tietoa. Kirjanpidon perusteella saadaan esimerkiksi tuloslaskelma ja tase, mistä nähdään, onko yritys tehnyt esimerkiksi voittoa vai tappiota. Ulkoinen laskentatoimi on lakisääteinen velvoite. (Suomala 2014, 12.)

Sisäisen laskentatoimen eli johdon laskentatoimen tehtävä on antaa tietoa ja tukea päätöksentekoon. Johdon laskentatoimi on olemassa sen käytännön hyödyllisyyden ja päätöksenteon tukemisen takia, eikä sen olemassaololle ole lakisääteistä velvoitetta. (Suomala 2014, 12.)

Laskentatoimen tehtäviä ovat esimerkiksi operatiivisen tuloksen laskenta, kustannuslaskenta, kannattavuuden mittaaminen, tuottavuuden mittaaminen, investointilaskenta ja taloudellinen analyysi. Vaikkakin johdon laskentatoimessa on taloudellisen tarkastelu ja mittaaminen suuresti esillä, niin laskentatoimea voidaan myös käyttää esimerkiksi työhyvinvoinnin mittaamiseen. (Suomala 2014, 15–16.)

Laskentatoimen tuottama tieto ei ole absoluuttisen oikeaa ja siksi onkin tärkeää, että tuotetun tiedon rajoitteet ja oletukset ovat päätöksentekijöiden tiedossa. Osaamisen on oltava ajanmukaista kaikilla laskentatoimen kanssa tekemisissä olevilla henkilöillä. Laskentatoimen eettisen säännöstyön liittyy myös luotettavuus, luottamuksellisuus ja puolueettomuus. Luotettavuudella tarkoitetaan, sitä että tuotettuun tietoon on sisällytettävä kaikki mahdollinen, millä voi olla vaikutusta tiedon käyttäjän ymmärtämiseen ja siitä seuraavaan päätöksentekoon. Luottamuksellisuus tarkoittaa esimerkiksi tiedon salassapitovelvollisuutta. Lisäksi luottamuksellista tietoa ei tule käyttää omaksi tai kolmannen tahon eduksi

tai laittomiin tai epäeettisiin tarkoituksiin. Puolueettomuus tarkoittaa intressiriitojen välttämistä ja sitä, ettei toimita omaa ammattikuntaa tai organisaatiota vastaan. (Pellinen 2006, 20,22.)

Omassa työssäni noudatan näitä laskentatoimen eettisiä sääntöjä. Tuottamani tieto on tarkoitettu vain toimeksiantajan käyttöön ja empiria osuus käydäänkin vain prosessimaisesti läpi. Lisäksi tämä työ annetaan toimeksiantajalle tarkastettavaksi ennen sen julkaisemista.

2.1 Kustannuslaskenta

Kustannuslaskennan tehtävä on tuottaa rahamääräistä tietoa, jota organisaatio voi päätöksenteossa ja päämäärien tavoittelussa hyödyntää. Kustannuslaskentaa voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta ja näiden näkökulmien ymmärtäminen auttaa ymmärtämään kustannuslaskennan tavoitteita ja näkemään tietoon liittyviä rajoitteita. (Pellinen 2006, 23-24.)

Tuotanto on kustannuslaskennan yleisin kohde. Tuotantoteoria on erilaisia, mutta niissä kaikissa liiketoiminta kuvataan reaali-prosessina. Huomiota kiinnitetään tuotantotekijöihin ja niiden välisiin suhteisiin, ja ne ilmaistaan usein lukumäärinä. Tuotantoa koskevista ajattelutavoista on hyvä olla tietoinen, koska se auttaa kustannuslaskennan laskentatehtävänä määrittämistä. (Pellinen 2006, 25-26,64,)

Toinen kustannuslaskennan näkökulma on johtaminen päätöksentekona. Laskentatoimi yleensäkin tuottaa organisaation johtajalle tietoa, joka ohjaa ja säätelee johtajan päätöksentekoa taloudellisesti parempaan suuntaan. Päätöksenteko voidaan jakaa hyvään ja rationaaliseen päätöksentekoon. Rationaalinen päätöksenteko perustuu tosiasioihin ja sillä pyritään jonkin asian minimointiin, maksimointiin ja optimointiin. Hyvässä päätöksenteossa otetaan huomioon myös muita seikkoja, kuten omat arvot ja kokemukset. Tavoitteen määrittely onkin kustannuslaskennassa erityisen tärkeää, koska päätöksenteon järkevyys määräytyy pitkälti tämän tavoitteen kautta. (Pellinen 2006, 41-42,65.)

Kolmas näkökulma kustannuslaskentaan on arvon mittaaminen. Tästä näkökulmasta kustannuslaskennan tehtävä on mitata taloudellista tehokkuutta. Arvon mittausta voidaan tehdä

miltei mille tahansa, selvästi rajattuihin tai vaikeasti rajataviin asioihin. (Pellinen 2006, 52,66.)

Neljäs kustannuslaskennan näkökulma on organisaation tavoite. Kustannuslaskentaan vaikuttaa tarve tehdä organisaation kannalta mahdollisimman hyviä ja järkeviä päätöksiä. Järkevien ja hyvien päätösten edellytyksenä ovat seuraavan kolmen asian määrittely ja ymmärtäminen: 1) Miksi organisaatio on olemassa, mitä se tekee 2) Miten voimme kehittyä ja parantaa toimintaa? 3) Miten tuotettua tietoa voi hyödyntää päätöksenteossa? Näihin kysymyksiin vastamaalla pystytään miettimään, miten kustannuslaskennassa tuotettua tietoa voidaan hyödyntää ja millaisista laskelmista on ylipäänsä hyötyä. (Pellinen 2006, 60,66.)

Tuote- ja asiakastasolla tehdyt päätökset vaikuttavat yrityksen kannattavuuteen. Yrityksellä on oltava tarpeeksi tuloja, jotta se pystyy kattamaan menonsa ja saamaan tulosta. Kannattavat asiakkaat ja tuotteet ovat elinehto kannattavalle yritykselle. Tuotekohtaisessa kustannuslaskennassa pyritään saamaan selville mahdollisimman tarkkaa ja luotettavaa tietoa tuotteen yksikkökustannuksista. Tuote muodostuu tavaroiden, palveluiden, ideoiden, henkilöiden ja paikan kokonaisuudesta. Tietoa tuotteen yksikkökustannuksista voidaan käyttää apuna hinnoittelussa, tuotteiden kehittämisessä sekä tuotannon ja myynnin suuntaamisessa. (Suomala 2014, 85.)

Tuotekohtaisen kustannuslaskennan laskentamallit voidaan jakaa kolmeen ja ne ovat: jakolaskenta, lisäyslaskenta ja toimintolaskenta. Jakolaskenta sopii hyvin silloin, kun yrityksen tuotteet ovat keskenään samanlaisia ja näin ollen kustannukset kohdistetaan prosesseille ja kustannuspaikoille. Lisäyslaskenta taas sopii silloin, kun yrityksellä on laaja valikoima erilaisia ja toisistaan poikkeavia tuotteita. Kustannukset kohdistetaan lisäyslaskennassa työlle. Työllä tarkoitetaan yksittäistä tuotetta tai sen erää tai sarjaa. Toimintolaskenta taas sopii silloin, kun yrityksellä on suuri määrä asiakaskohtaisesti räätälöityjä tuotteita. Kustannukset kohdistetaan toimintolaskennassa nimensä mukaisesti toiminnoille. (Suomala 2014, 84–85.)

2.2 Toimintolaskenta

Toimintolaskenta (ABC, Activity-based Costing) on kustannus- ja kannattavuuslaskennan alalaji. Toimintolaskennassa kartoitetaan toimintojen välillisiä kustannuksia. Kustannukset

kohdistetaan toiminnoille. Perinteisen kustannuslaskennan oletuksen mukaan taas kaikki suoritteet kuluttavat resursseja samassa suhteessa, jolloin suoritteiden oikeat kustannukset vääristyvät. (Alhola 2016, 8, 25.)

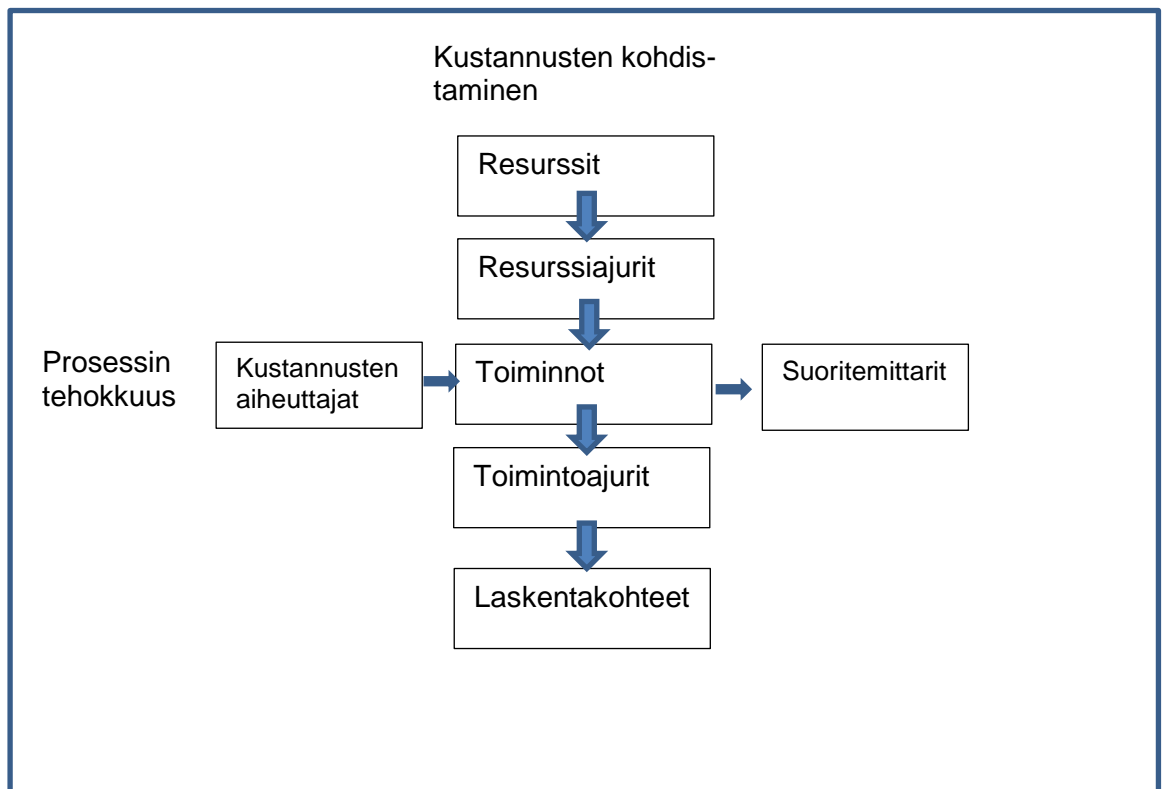
Toimintolaskennassa lähdetään liikkeelle siitä, että yrityksen kaikki kustannukset kohdistetaan aiheuttamisperiaatteen mukaan, pois lukien tuotekehitys- ja ylikapasiteettikustannukset. Kustannusten kohdistamisen onnistumien vaatii seuraavien käsitteiden ymmärtämistä:

- resurssit (resources)
- resurssiajurit (resource drivers)
- toiminnot (activities)
- toimintoaltaat (activity cost pools)
- toimintokeskukset (activity centers)
- toimintoajurit (activity drivers)
- kustannuslajit/kustannuselementit (cost elements)
- kustannus-/laskentakohteet (cost objects)

(Alhola 2016, 43-44.)

Toimintolaskentaa voidaan lähestyä kustannusten kohdentamisen lisäksi prosessin tehokkuuden näkökulmasta. Tämä näkökulma antaa tietoa toiminnoilla aikaan saadusta työstä. Työn mittaamiseksi on asetettava suoritemittareita. (Alhola 2016, 53.)

Kustannusten kohdentamiseen liittyvistä käsitteistä ja prosessin tehokkuudesta kerrotaan tarkemmin seuraavissa kappaleissa. Alla oleva kuva havainnollistaa toimintolaskennan kaksi ulottuvuutta.

Kuva 1 Toimintolaskennan ulottuvuudet (Mukailtu lähteestä Ahlberg 2016, 37.)

2.2.1 Kustannusten kohdistaminen

Yritykset tarvitsevat toimintansa pyörittämiseen **resursseja**. Näitä voimavaroja ovat esimerkiksi henkilöstö, toimitilat, koneet ja laitteet. Ne ovat tuotannontekijöitä, jotka synnyttävät ja ylläpitävät toimintoja. (Alhola 2016, 46.)

Resurssien aiheuttamat kustannukset kertovat, mihin ja kuinka paljon rahaa on käytetty. Euromääräiset luvut saadaan suoraan kirjanpidon pääkirjasta. Pääkirjan jonkin tilin loppusumma jaetaan ajankäytön suhteessa, jolloin saadaan tietoon euromäärät. Esimerkiksi palkkojen loppusumma on 100 000 euroa ja sillä on saatu aikaan huolto- ja pakkaustoiminnot. Näin ollen tuo 100 000 euroa jaetaan ajankäytön suhteessa noiden kahden toiminnon kesken. Esimerkiksi on laskettu, että aikaa menee huoltotoimintoihin 75% ajasta ja 25% ajasta menee pakkaustoimintoihin, niin näin ollen saadaan seuraavat euromäärät: huoltotoiminnot 75 000 euroa ja pakkaustoiminnot 25 000 euroa. (Alhola 2016, 46.)

Resurssit sitoutuvat aina johonkin kustannuslajiin. Tällöin puhutaan resurssien kustannuslajista. Esimerkiksi henkilöstön kustannuslajistaan voivat kuulua palkat ja sosiaalikulut. (Alhola 2016, 46.)

Resurssiajuri ja toimintoajuri ovat **kustannusajureita**. Kustannusajuri tarkoittaa toisaalta tekijää, jolla kustannukset kohdistetaan ja toisaalta se kertoo, miksi toiminto tarvitsee tiettyjä resursseja. Kustannusajureita on siis kahdenlaisia: ensimmäisen tason eli resurssiajureita ja toisen tason eli toimintoajureita. Resurssiajurilla kohdistetaan resurssit toiminnolle. (Alhola 2016, 46-47.)

Oikean resurssiajurin valinta on kriittinen kohta toimintolaskennan onnistumisen kannalta. Väärä resurssiajuri johtaa väärin ja virheellisiin laskelmiin. Sama pätee myös toimintoajurin kohdalla. (Alhola 2016, 47.)

Resurssiajurilla kohdistetaan resurssit toiminnolle. **Toimintoajurilla** kohdistetaan toiminnot laskentakohteelle. Toimintoajurit ovat toiminnon suorittamiseen ja sen tiheyteen vaikuttavia tekijöitä. (Alhola 2016,47,49.)

Toimintoajurin vielä tarkempi taso nimeltään **yksikköajuri**. Yksikköajuri on tekijä, joka vaikuttaa yksittäisen toiminnon kustannuksiin ja suorittamiseen. Pyykinpesutoiminnon toimintoajuri kilomäärä ja yksikköajuri uusintapesuun tulevan pyykin kilomäärä. (Alhola 2016, 50.)

Yritys tekee erilaisia tehtäviä, kuten pakkaamista, lähettämistä ja valmistusta. Näitä tehtäviä kutsutaan **toiminnoiksi**. (Alhola 2016, 49.)

Tietyn toiminnon **toimintoaltaaseen** kuuluu kyseisen toiminnon kokonaiskustannukset. Näistä kokonaiskustannuksista syntyy kyseisen toiminnon kustannusallat. Aina ei ole kuitenkaan järkevää seurata yksittäisiä toimintoja, vaan toimintoja voi yhdistää, jos ne ovat samankaltaisia ja resurssien kulutukseltaan yhtäläisiä toimintoja. Tosin on myös yhtä perusteltua pitää toiminnot erillään toisistaan, jos ne auttavat kokonaisuuden seurannassa. (Alhola 2016, 52.)

Yksittäiset toiminnot muodostavat **toimintokeskuksen**. Toimintokeskus helpottaa ja auttaa toimintojen sekä prosessien hallinnassa. Esimerkiksi kaikki pyykinhuoltotoiminnot muodostavat yhden toimintokeskuksen. (Alhola 2016, 52.)

Laskentakohteet toimintolaskennassa ovat esimerkiksi tuotteet, palvelut, asiakkaat ja projektit. Laskentakohteen valinta tapahtuu luonnollisesti yrityskohtaisesti. (Alhola 2016, 45.) Laskentakohteen valinta kertoo aina myös koko toimintolaskentaprosessin tavoitteen, sillä se on se tuote tai palvelu, jonka kustannuksia halutaan selvittää.

Esimerkki 1

Tekstiilihuoltoalan yrityksen pyykinhuoltoresurssien yhteiskustannukset ovat 100 000 euroa. 50 prosenttia eli 50 000 euroa, siitä kuluu pyykinpesuun. 25 prosenttia eli 25 000 euroa siitä kuluu pyykin kuivaamiseen ja viikkaamiseen sekä 25 prosenttia eli 25 000 euroa siitä kuluu pyykin mankelointiin. (Alhola 2016, 48.)

Pyykinpesun toimintoajurina käytetään pyykin kilomäärää. Pyykkiä on pesty laskentakauden aikana yhteensä 20 000 kiloa, josta tuotteen A osuus on 15 000 kiloa ja tuotteen B osuus 5000 kiloa. Pyykkiä kuivataan ja viikataan laskentakauden aikana yhteensä 5000 kiloa, josta tuotteen A osuus on 2500 kiloa ja tuotteen B osuus 2500 kiloa. Pyykkiä mankeloidaan laskentakauden aikana yhteensä 10 000 kiloa, josta tuotteen A osuus on 7500 kiloa ja tuotteen B osuus 2500 kiloa. (Alhola 2016, 48.)

Kustannusten kohdistus:

Tuote A:

$$(50\,000 / 20\,000) * 15\,000 + (25\,000 / 5000) * 2500 + (25\,000 / 10\,000) * 7500 =$$

68 750

Tuote B:

$$(50\,000 / 20\,000) * 5000 + (25\,000 / 5000) * 2500 + (25\,000 / 10\,000) * 2500 =$$

31 250

Johtopäätökset:

Pyykinhuoltoresurssien yhteiskustannukset olivat 100 000 euroa ja ne ovat jakautuneet siten, että tuotteen A osuus on 68 750 euroa ja tuotteen B osuus on 31 250 euroa. Nämä pyykinhuoltokustannukset ovat johtuneet juuri näistä tuotteista, koska resurssit on käytetty toimintoihin, joita nämä tuotteet ovat aiheuttaneet. (Alhola 2016, 48.)

2.2.2 Prosessin tehokkuus

Toimintolaskentaa voidaan lähestyä kustannusten kohdistamisen lisäksi prosessin tehokkuuden näkökulmasta. Tästä näkökulmasta pyritään saamaan tietoa, kuinka toimintoihin liittyvä työ tehdään ja kuinka toiminnot liittyvät toisiinsa sekä sitä kautta tehostamaan ja parantamaan kokonaisprosessia, jota tarvitaan tuotteen tuottamiseksi. (Alhola 2016, 38.)

Prosessin tehokkuuden näkökulmasta käsitteet kustannusajurit ja suoritemittarit (performance measures) ovat avainasemassa. Suoritemittarit kertovat toiminnoista saavutetuista tuloksista. Esimerkiksi kustannusajuri on jo itsessään suorituksen mittari. Kustannusajuri kertoo esimerkiksi sen, kuinka monta kertaa toiminto on suoritettu. (Alhola 2016, 53.)

Toimintolaskentaa katsotaan prosessin tehostamisen näkökulmasta, kun halutaan vähentää tuotannon kustannuksia. Tuotteen kustannukset halutaan saada pienemmäksi, jotta kannattavuus paranee. Toimintoanalyysissä on tärkeää kartoittaa välttämättömät toiminnot tuotteen valmistukseen. Toimintojen kustannukset ja näiden kustannusten aiheuttajat (kustannusajurit) antavat monenlaisia keinoja tehokkuuden lisäämiseen. (Bhimani, Horngren, Datar & Rajan 2012, 351-352.)

Puuttuminen toimintojen fyysisiin asetuksiin, kuten valmistusaikaan, valmistuserien määrään ja pakkaustapaan, on yleensä hyvä tapa vähentää kustannuksia. Työvoiman vähentäminen lisää yleensä muiden työtaakkaa ja vaikuttaa negatiivisesti työilmapiiriin. (Bhimani yms. 2012, 352.)

Alla olevassa kuvassa esimerkissä on kuvattu toimintolaskentaa prosessin tehokkuuden näkökulmasta.

Esimerkki 2

Yritys valmistaa ovia. Yrityksen ovenvalmistusresurssien kustannukset ovat 100 000 euroa. Kustannukset koostuvat työntekijöiden palkoista, joten kustannusten aiheuttajana pidetään työaika. Tuote A ja tuote B aiheuttavat suunnittelu- ja valmistustoiminnot. Työajan käytön mukaan kustannukset jakautuvat puoliksi 50 000 euroa kummallekin tuotteelle.

Tuotantoerän kustannus riippuu siitä, kuinka monta ovea tietyn ajanjakson aikana valmistetaan. Tässä tuotantoerien lukumäärä on 100 kpl. Näin ollen yhden erän kustannukseksi tulee $(100\,000/100)$ 1000 euroa.

Resurssit: 100 000

Toiminnot: Suunnittelu 50 000 euroa

Valmistus 50 000 euroa

Tuotantoerien lukumäärä: 100 kpl

Kustannus per tuotantoerä: Suunnittelu 500 e

Valmistus 500 e

Yhteensä 1000 e

Johtopäätökset:

Kuvan 1 mukaisesti tässä esimerkissä kustannusten aiheuttaja on tuotantoerien lukumäärä. Sillä saadaan aikaan kaksi toimintoa: suunnittelu ja valmistus. Toimintojen kustannukset (molemmilla 50 000 e) saatiin kohdistamalla resurssit työajan mukaan, jolloin toimintojen kustannukset kuvaavat työntekijöiden ajankäyttöä. Ajankäyttö toimii myös näin suorituskyvyn mittarina. (Alhola 2016, 38.)

Tuotantoerien lukumäärä kuvaa sitä kuinka tehokkaasti työntekijät ovat suorittaneet ovien valmistuksen ja suunnittelun. Jos tuotantoerät kasvavat samoilla resursseilla, niin resursseja on käytetty tehokkaammin. Tuotantoerien väheneminen tarkoittaa sitä, että toiminnoissa on varaa tehostamiseen. (Alhola 2016, 38.)

2.2.3 Toimintolaskenta kustannuslaskentamenetelmänä

Toimintolaskentaa on pidetty aikanaan perinteisen kustannuslaskennan kilpailijana. Asiaa ei pidä kuitenkaan näin nähdä, vaan toimintolaskennan tarkoituksena on selvittää mahdollisimman oikeat kustannukset. Kustannuslaskenta on pikemminkin muuttunut kohti toimintokohtaista kustannuslaskentaa, markkinoiden muuttuessa yhä dynaamisemmiksi. Yksinkertaisetkin tuotantoprosessit ovat muuttuneet yhä monimutkaisemmiksi. (Alhola 2016, 15-16.)

Dynaamisilla markkinoilla tarkoitan sitä, että markkinat elävät, liikkuvat ja kehittyvät jatkuvasti. Näin ollen yritysten täytyy olla aloitteellisia ja seurata markkinoiden kehitystä. Stabiilit eli vakaat ja markkinat ovat historiaa, koska jatkuvasti kehitetään esimerkiksi erilaista robotiikkaa, joilla pystytään korvaamaan esimerkiksi henkilöstöä ja tehostamaan tuotantoa. Siksi yritykset ja organisaatiot ovatkin jatkuvassa muutospaineessa, jotta he pysyvät vauhdissa mukana.

Jatkuvasta muutoksesta johtuen myös yritysten kustannusrakenteet muuttuvat ja näin ollen on tarvinnut kehittää myös uusia kustannuslaskentajärjestelmiä. Toimintolaskenta ei ole mikään uusi keksintö vaan jo 1900-luvun alussa yhdysvaltaiset autoteollisuuden ihmiset esittivät näitä toimintokohtaisia ajatuksia. Suuren yleisön tietoon toimintolaskenta tuli 1980-luvulla herrojen Thomas Johnson ja Robert S. Kaplan teoksen: *Relevance Lost: The Rise and The Fall of Management Accounting (1987)* johdosta. (Alhola 2016, 15.)

Kustannuslaskennan antamat tiedot eivät ole absoluuttisen oikeita ja siksi laskelmien rajoitteet on oltava tiedossa. Toimintolaskentakin luo omat haasteensa, sillä toimintolaskenta ei liialti tunnista aikaisempia kustannuslaskennan ajattelutapoja ja käsitteitä. On myös kyseenalaistettu, mitä toimintolaskennalla oikeastaan edes tarkoitetaan, sillä toimintolaskenta on laajennut monelle liiketoiminnan osa-alueelle. (Pellinen 2006, 12,22.)

3 Tekstiilihuoltoala

Tekstiilihuoltoalalla toimivia yrityksiä ovat pesulat ja pesulamyymälät. Nämä yritykset harjoittavat tekstiilien huolto ja -vuokraustoimintaa. Myös ompelimoita voisi pitää tekstiilihuoltoalan yrityksenä, mutta ammattinetti.fi mukaan ompelimoit ovat enemmänkin vaateteollisuuden yrityksiä. Pesulayritykset tarjoavat pyykinhuolto ja vuokrauspalveluita. Pesulamyymälöissä taas keskitytään pyykinhuoltamiseen. (Ammattinetti, Tekstiilihuoltopalvelut.) ;(Ammattinetti, Ompelija.)

Pesulat ovat isoja yksioita, joissa tehdään lähes kaikenlaisia pyykinhuoltoon liittyviä toimenpiteitä. Toimenpiteitä ovat puhdistus vedellä tai kemiallisesti ja erilaiset jälkikäsittelytavat, kuten mankelointi ja prässäys. Pesulamyymälät ovat pienempiä yksioitä, joissa on rajallinen kapasiteetti pyykinhuoltoon. Pesulamyymälät sijaitsevat usein kauppakeskuksissa ja kaupunkien keskustoissa, joihin asiakkaiden on helppo tuoda pyykkinsä huollettaviksi. Pesulamyymälät toimivatkin usein myös pyykin noutopisteinä, joista ne kuljetetaan varsinaiseen pesulaan. (Ammattinetti, Tekstiilihuoltopalvelut.)

Pesuloiden asiakkaita ovat yritykset ja yksityiset asiakkaat. Yksityisten asiakkaiden määrä on kuitenkin pienentynyt yhä parempien ja tehokkaampien kotipesukoneiden johdosta. Yksityisasiakkaiden pesulaan tuomat tekstiilit ovatkin usein sellaisia, joita kotipesukoneilla ei voi pestä tai saa puhtaaksi, kuten häämekot, puvut ja tahraiset pöytäliinat. Myös pesuloiden tarjoamat jälkikäsittelypalvelut houkuttelevat yksityisasiakkaita käyttämään pesuloiden palveluita, kuten lakanoiden mankelointi ja kauluspaidan prässäys. Yrityisasiakkaat ovat usein laivoja, ravintoloita, vanhainkoteja, hoitokoteja ja hotelleja. (Ammattinetti, Tekstiilihuoltopalvelut.) ;(Mäkeläinen 2017.)

Vuokrauspalvelulla on iso rooli monen pesulayrityksen toiminnassa. Yleisimmät vuokratavat tekstiilit ovat liinavaatteet, pöytäliinat ja työvaatteet. Yritykset voivat vuokrata pöytäliinoja juhliin ja hoitokoti voi käyttää liinavaatteinaan pesulan vuokratekstiilejä. (Ammattinetti, Tekstiilihuoltopalvelut.)

Tekstiilihuoltoalan työpaikkoja ovat pesulat, pesulamyymälät, tekstiilien vuokrausyritykset, ammatilliset oppilaitokset ja itsenäiset yrittäjät. Ammatinimikkeitä ovat esimerkiksi pesulanhoitaja, tekstiilihuoltaja, konepesijä ja pesulateknikko. Toiseen asteen ammatilliset oppilaitokset tarjoavat mahdollisuuden tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoon, josta

valmistetaan tekstiilihuoltajaksi. Myös oppisopimukset ja erityisesti aikuisille suunnatut näyttötutkinnot ovat reittejä alalle kouluttautumiseen. Alalla toimitaan myös johto-, myynti- ja markkinointitehtävissä. (Ammattinetti, Tekstiilihuoltopalvelut.)

Tekstiilihuoltoalla työskentelee vuonna 2017 noin 5000 työntekijää. Työllisyystilannetta voidaan pitää vakaana. Työllisyyttä ylläpitää erityisesti tarve hygieniaan ja viihtyvyyteen. Pyykkiä tulee aina, on taloustilanne millainen hyvänsä. Työllistymisen kulmakivinä ovat ahkeruus, oma-aloitteisuus ja halu oppia, unohtamatta kouluttautumista. (Ammattinetti, Tekstiilihuoltopalvelut.) ;(Mäkeläinen 2017.)

Tekstiilihuoltoalan kehitykseen vaikuttaa erityisesti ilmastonmuutoksen hillitseminen ja sitä kautta tiukentuvat direktiivit ja asetukset. Ekologisuus voi ollakin monen asiakkaan valintakriteeri pesulaa valittaessa. Pesuaineiden, veden ja sähkön kulutus on otettava huomioon. Myös pesuaineiden laatu ja pesulan ajantasainen lämmitysjärjestelmä takaavat vähäisemmän kuormituksen ympäristölle. Lämmitysjärjestelmällä tarkoitetaan sitä tapaa, jolla lämmitetään pesuvedet, kuivurit, prässit ja mankelit. Kehitysnäkyviin vaikuttavat myös tekstiilien kehitys sekä kiretävät turvallisuus- ja hygieniavaatimukset. Kotipesu aina takaa oikeanlaista hygienia- ja se voi myös vahingoittaa tekstiiliä. Armeijan maastopukuja ei saa esimerkiksi pestä kotipesukoneilla, koska se vahingoittaa maastopuvun ominaisuuksia. (Ammattinetti, Tekstiilihuoltopalvelut.)

3.1 Toimeksiantajan esittely

Vistan Pesula Oy tekstiilihuoltoalan yritys. Vistan Pesula aloitti toimintansa jo vuonna 1959 ja on siitä asti jatkanut tasaista kehitystä. Vistan Pesulan päätoimipiste sijaitsee Paimiossa Varsinais-Suomessa 30 kilometriä Turusta Helsingin suuntaan. Tämän lisäksi Vistan Pesulalla on toinen palvelupiste Turussa ja yhteensä viisi pyykinnoutopistettä Paimion lähikunnissa. (Vistan Pesula Oy.)

Vistan Pesulan päätoimiala on pesulapalvelut yrityksille. Tämän lisäksi pesula tarjoaa tekstiilien vuokrauspalvelua ja uutena vuonna 2017 avatun verkkokaupan. Verkkokaupan nimi on pakettipesula.fi ja sen kautta on mahdollista tilata pesulapalveluita kätevästi. Asiakas tilaa palvelun verkkosivujen kautta ja Posti hakee pyykin asiakkaalta ja toimittaa sen pesulaan. Posti toimittaa myös pyykin takaisin asiakkaalle. (Asiakastieto, Vistan Pesula Oy.) ;(Vistan Pesula Oy.)

Kirjoitin ylempänä teoriaosuudessa siitä, kuinka yritysten on oltava aloitteellisia markkinoiden muuttuessa. Verkkokauppa on oiva esimerkki toimeksiantajani aloitteellisuudesta ja kyvystä vastata muuttuvien markkinoiden haasteisiin.

Vuonna 2016 Vistan Pesula työllisti 27 työntekijää ja luku on pysynyt lähes samana vuodesta 2012 lähtien. Vistan Pesulalla on iso rooli Paimion työllistäjä ja se olikin vuonna 2016 suurimpien työllistäjien listalla. (Asiakastieto, Vistan Pesula Oy.) ;(Paimion kaupungin tilinpäätös 2016, 20.)

3.2 Vesipesulan toiminta

Vistan Pesula Oy on vesipesula. Kuvaan vesipesulan toimintaa prosessimaisesti siitä, kun pyykki saapuu pesulaan ja siihen kuin se pesulasta lähtee. Lisäksi kerron mitä asioita on tärkeä huomioida kunkin tehtävän kohdalla. En kerro tarkemmin mankelin tai pesukoneen teknisistä ominaisuuksista tai mitä pesun aikana tekstiilille tapahtuu, vaan selostan vesipesulassa tapahtuvan työnkulun.

Likainen pyykki saapuu pesulaan joko asiakkaan itse tai pesulan järjestämän kuljetuksen toimesta. Isompien asiakkaiden pyykki saapuvat pesulaan pyörillä liikkuvissa rullakoissa, koska se auttaa niiden kuljetuksessa. Likapyykki on rullakossa yleensä pyykkisäkeissä. Pyykkisäkki on helppo avata ja sulkea, mikä helpottaa pyykinavaajan työtä. Pesuloiden onkin tärkeää antaa asiakkaille ohjeita siitä, miten ja missä pyykki pesulaan lähetetään. Erityisesti tartuntavaaran aiheuttavat infektiopyykki tulee olla oikein pakattuina infektiopusseihin. (Kivimäki 2000, 10.)

Pesulan vastaanotto sijaitsee pesulan niin sanotulla likapuolella, missä on vain likaista pyykkiä. Vastaanotossa pyykki punnitaan, merkataan ja lasketaan asiakkaiden kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti. Pesula voi laskuttaa asiakasta kilomäärän tai kappalemäärien mukaan. Merkkauksen tarkoitus on mahdollistaa samankaltaisten tekstiilien isomman määrän pesun kerrallaan. Merkkauksessa tekstiileihin merkitään pesumerkki, josta pakkaajat tunnistavat kenen asiakkaan tekstiili on kyseessä. Esimerkiksi lakanoihin merkit laitetaan johonkin kulmaan ja työtakeissa niskan kohdalle. Merkkaustapoja on monenlaisia vanhimpana leimaus ja uudempana mikrosiru. Merkkaaminen on tehtävä huolella, jotta välttyään sekaannuksilta esimerkiksi pakkausvaiheessa. (Kivimäki 2000, 11-13.)

Seuraavana tulee pyykin lajittelu, missä työntekijän tulee olla erityisen huolellinen. Ensinnäkin hanskojen ja muiden suojavaatteiden käyttö on suotavaa. Pyykki lajitellaan sen hoito-ohjeen, värin, likaisuuden, rakenteellisten vaikutusten ja pesulan oman työkulun mukaan. Esimerkiksi vaaleat lakanat, kirjavat lakanat, tummat vaatteet ja vaaleat vaatteet lajitellaan erikseen. Lajittelu riippuu paljolti asiakkaasta ja joidenkin asiakkaiden kohdalla lajittelua ei tarvita lainkaan. Lajittelun yhteydessä on esimerkiksi työvaatteiden kohdalla kiinnitettävä huomioita seuraaviin seikkoihin: taskujen kääntö ja tarkistus, tahrojen tarkistus, vaatteiden mahdollinen kääntäminen, napit, koristeet ja vetoketjujen kiinnilaitto. Esimerkiksi mustekynästä tullut tahra ei lähde ilman tahrannoisto pois ja tahrain muita tekstiilejä. Tällöin mustetta saanut tekstiili on pestävä erikseen ja siihen on suoritettava tahrannoisto. (Kivimäki 2000, 14-15.)

Lajittelun jälkeen päästään itse pesutapahtumaan. Pesuohjelmia on paljon erilaisia. Pesuohjelmat pääasiassa vaihtelevat pesuaineiden, ajan, vesimäärän, linkousajan, linkousnopeuden, esipesujen määrään ja huuhteluiden määrän kanssa. Pesuohjelman valintaan vaikuttaa tekstiilin hoito-ohje ja pesijän ammattitaito. Kaikissa tekstiileissä ei suinkaan ole hoito-ohjetta ja näin ollen pesijän on tunnettava, mitä tekstiili kestää. Pesutapahtumassa on tärkeää se, että vesi on tarpeeksi pehmeää. Vesijohtovesi itsestään on kovaa, joka kuluttaa tekstiilejä ja aiheuttaa kalkkeumia pesulan koneistoon. Vettä voidaan pehmentää joko vedenpehmenyysuodattimilla ja vettä pehmentävillä pesuaineilla. (Kivimäki 2000, 21.)

Pesun jälkeen alkaa pyykin jälkikäsittely. Tässä kulkee myös pesulan likapuolen ja puhtaan puolen raja. Nämä puolet tulee rajata seinällä tai muulla, jottei likapyykin epäpuhtaudet pääse puhtaaseen pyykkiin esimerkiksi ilman kautta. Jälkikäsittelyn tarkoituksena on poistaa tekstiileistä rypyt ja kuivata ne. Jälkikäsittelyn vaatimukset riippuvat paljon itse tekstiilistä. Pöytäliinojen sileysvaatimukset ovat korkeat, mutta työhaalarit voidaan lähettää kuivattuna ja viikattuna asiakkaalle. Jälkikäsittelytapoja vesipesuloissa ovat mankelointi, kuivaus ja viikkaus, tunneliviimeistely ja muut käsittelyt, kuten prässäys ja silytys. Silytystä ja prässäystä tehdään vesipesuloissa prosentuaalisesti vähiten. (Kivimäki 2000, 64, 84.)

Mankelointi on yks jälkikäsittelytavoista ja yleisesti määrällisesti suurin jälkikäsittelytapa. Mankeloitavia tekstiilejä ovat niin sanonut suorat tekstiilit, kuten lakanat, lautasliinat ja pöytäliinat. Myös esiliinoja voidaan jossain tapauksissa mankeloida. Mankeloivat tekstiilit tulevat mankelille usein aukilyöntikuivaajan kautta, mikä avaa tekstiilit ja jättää ne sopivan

kosteiksi. Pesulojen mankeleiden syöttölaitteet ja taittolaitteet mahdollistavat tehokkaan mankeloinnin. Syöttölaite sijaitsee ennen itse mankeliä. Siinä on monenlaisia eri syöttötapoja. Lakanoita voi yksikin työntekijä syöttää mankeliin syöttölaitteessa olevien levittimien avulla. Työntekijä kiinnittää lakanan kulmasta kulmaan leveyssuunnassa eräänlaisiin ”klipsuihin”, josta lakana lähtee liikkeelle. Tämän jälkeen levittimet levittävät lakanan suoraksi, josta se kulkeutuu mankeliin. Syöttölaitteen jälkeen tulee itse mankeli, jossa lakana tulee sileäksi mankelin telojen ja lämmön avustuksella. Mankelin jälkeen tulee taittolaitte, joka taittaa lakanan asetetun asetuksen mukaan. Näin ollen taittolaitteesta tulee sileä ja valmiiksi taiteltu lakana valmiina pakattavaksi. Mankeloinnissa on tärkeää tietää eri tekstiileiden sileysvaatimukset ja mankelin toimintatapa, työturvallisuuden takaamiseksi. (Kivimäki 2000, 64, 66-69.)

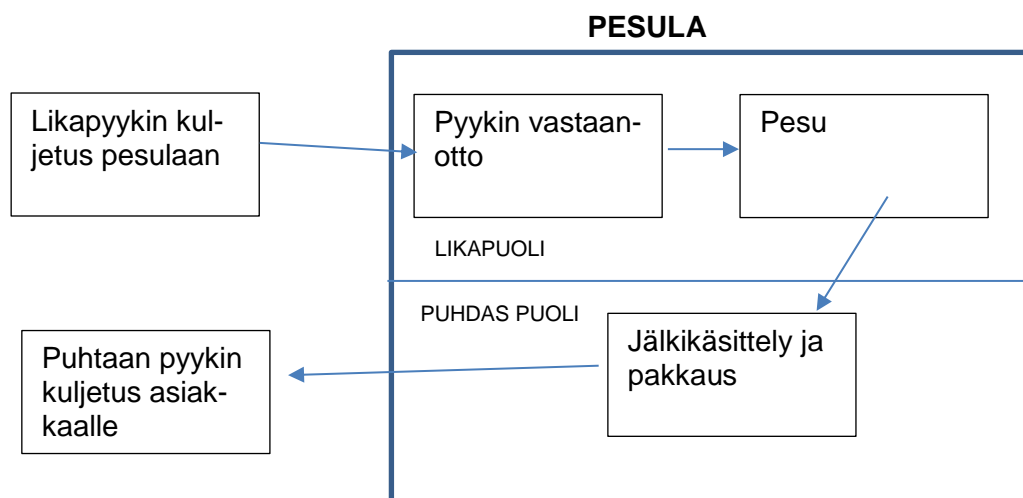
Kuivausta ja viikkausta vesipesuloiden jälkikäsitellyssä toiseksi eniten. Kuivausta ja viikkausta vaativia tekstiilejä ovat työhaalarit, vaatteet ja froteet. Jotkin vaatteet kuten kauluspaidat voivat vaatia tarkempaa jälkikäsitelyä, mutta näistäkin sovitaan usein asiakaskohteisesti. Kuivauksessa on tärkeää kiinnittää huomiota kerralla kuivattavaan määrään, kuivausaikaan ja siihen kestäkö tekstiili konekuivausta. Jotkin heijastinliivit ovat esimerkiksi sellaisia, että niiden heijastinpinnat tuhoutuvat konekuivauksen lämpötiloissa, joten ne ovatkin syytä vain ripustaa kuivumaan henkarille. Viikkauksessa työn tehostamiseen on käytössä erilaisia taittolaitteita. Froteet saa helposti ja nopeasti taitettua froteetaittajassa. (Kivimäki 2000, 64-65.)

Tunneliviimeistely on vesipesuloiden kolmanneksi yleisin jälkikäsitelytapa. Tätä jälkikäsitelytapaa käytetään herkästi lämmössä muovautuviin tekstiileihin. Tällaisia tekstiilejä ovat työvaatteet, kuten lääkäreiden ja hoitajien takit. Tunneliviimeistelyssä vaate ripustetaan henkarille ja asetetaan kuljetinkiskolle. Kuljetinkisko kuljettaa vaatteen tunneliin, jossa vaatteeseen johdetaan höyryä. Vaate tulee tunnelin toisesta päästä ulos sileänä ja kuivana. Tunneliviimeistelyssä on tärkeää kiinnittää huomiota tekstiilin asetteluun ja oikeaan kuivausaikaan. Tällä varmistetaan tarvittava sileys ja ettei vaate jää märäksi. (Kivimäki 2000, 72-73.)

Jälkikäsitelyiden yhteydessä suoritetaan myös laadunvalvontaa. Tarkistetaan, onko tekstiili jäänyt likaiseksi tai rikkoutunut ja että tekstiili on jälkikäsitelyn jälkeen vaaditulla tasolla. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sileyttä ja sitä, ettei tekstiili ole jäänyt märäksi. Jos kaikki on kunnossa, niin tekstiilit pakataan asiakkaan haluamalla tavalla. Pakkaustapoja on mo-

nia. Puhdas pyykki voidaan pakata muovisiin pusseihin, pestyihin pyykkisäkkeihin tai suoraan suojakankaalla varustettuun rullakkoon. Jälkikäsittelyssä toimiva työntekijä pakkaa useasti käsittelemänsä tekstiilin itse, mutta pesulassa voi olla myös erikseen työntekijöitä pakkaukseen. Pakkauksen jälkeen puhdas pyykki noudetaan itse asiakkaan toimesta tai pesulan järjestämä kuljetus vie sen asiakkaalle. (Kivimäki 2000, 78,80.)

Alla olevassa kuvassa olen hahmottanut vesipesulan prosessin käyttäen apuna Kivimäen (2000) teosta ja omaa kokemustani.

Kuva 2 Vesipesulan työnkulku (Mukailtu lähteestä Kivimäki 2000, 43.)

4 Vuokratekstiilien huoltokustannusten laskeminen toimintolaskennan avulla

Selvittääkseni vuokratekstiilien huoltokustannukset, minun tuli ensin ymmärtää toimintolaskennan perusajatus. Yrityksen kustannukset siirretään resursseille käytön ja kulutuksen mukaisesti. Tämän jälkeen resursseihin sitoutuneet kustannukset viedään toiminoille resurssien käytön mukaisesti. Näin saadaan laskettua toimintojen kustannukset, josta ne viedään lopuksi laskentakohteille. (Alhola 2016, 55-56.)

Kuvaan tässä laskentaprosessini kulkua yleisesti, mutta yksityiskohtainen toteutus on salainen toimeksiantajan pyynnöstä. Kaikki laskelmat ja muut yksityiskohtaiset tiedot ovat vain toimeksiantajalleni tarkoitettussa raportissa.

4.1 Toimintoanalyysi

Toimintolaskennassa on lähdettävä liikkeelle toimintoanalyysistä. Toimintoanalyysissä selvitetään, mitä yrityksessä tehdään ja mihin työntekijät työaikansa käyttävät. (Alhola 2016, 105-106.)

Vistan Pesula Oy:n päätoiminnot ovat:

- pyykin vastaanotto, avaus ja läheteiden teko
- pyykinhuolto
- tekstiilien vuokraus

Tekstiilihuoltoalan yrityksen päätehtävänä on tekstiilihuolto ja päätoiminnot liittyvät kaikki niihin. Tämän lisäksi työntekijöiden aikaa kuluu muihin toimintoihin. Nämä toiminnot täytyy ottaa myös huomioon:

- koneiden korjaus ja kunnossapito
- myynti ja markkinointi
- materiaalien hankinta

- taloushallinto
- kuljetus

Vuokratekstiilien huoltokustannusten selvittämiseksi pyykinhuoltotoiminto jaettiin vielä neljään eri toimintoon, joista otettiin tietoja ylös työajanseurannassa. Toiminnot olivat: pesu, viikkaus, kuivaus, mankelointi ja viikkaus. Nämä toiminnot mahdollistavat puhtaan ja oikein viimeistellyn vuokratekstiilin. Näiden toimintojen kustannuksista oli siis tärkeää saada tietoa toimeksiannon kannalta. Liitteessä 2 on kuvattu vuokratekstiilien työnkulku kaaviona.

4.2 Toimintolaskentamallin rakentaminen

Toimintolaskentamallin rakentamisen alkuvaiheessa tulee selvittää, mitä kustannuksia yrityksellä on eli mitkä ovat yrityksen kustannustekijät. Yleisiä kustannustekijöitä ovat palkat sivukuluineen, ylläpitokustannukset, kuten lämmitys, valaistus ja vuokra ja investoinnit. (Alhola 2016, 46.)

Laskentamallin seuraavalla tasolla ovat resurssit eli yrityksen voimavarat. Voimavaroja ovat esimerkiksi henkilöstö, koneet ja laitteet, materiaalit, työkalut, toimitilat ja erilaiset ostopalvelut, kuten tilitoimistopalvelut. Resurssit on osattava yhdistää mallin ylempään tasoon eli kustannustekijöihin. Esimerkiksi palkat ovat sidoksissa henkilöstöön ja ylläpitokustannukset ovat sidoksissa toimitilaan sekä koneisiin ja laitteisiin. (Alhola 2016, 46.)

Seuraavalla tasolla ovat resurssiajurit, jotka kohdistavat resurssit toiminnoille. Henkilöstöresurssin voi kohdistaa toiminnoille esimerkiksi käytetyn työajan mukaan ja tietyt koneet ja laitteet voivat kohdistua 100-prosenttisesti jollekin tietylle toiminnolle. (Alhola 2016, 46-47.)

Otetaan esimerkkinä omasta työstäni henkilöstöresurssi. Pesulan päätoiminnot ovat pyykin vastaanotto ja siihen liittyvät tehtävät, pyykinhuolto sekä vuokraus. Pystyn kohdistaman tietyn osan henkilöstön palkoista pyykinhuoltotoiminnolle, kun tiedän, kuinka moni työntekijä työskentelee pyykinhuoltotoiminnoissa. Omassa työssäni kohdistaminen oli helppoa, sillä työntekijöiden työtehtävät ovat selkeästi rajatut ja näin ollen tiettyjen työntekijöiden työaika kohdistuu täysin pyykinhuoltotoiminnolle.

Seuraavassa tasossa ovat toiminnot, jotka valittiin toimintolaskentaprosessin alkuvaiheessa. Päätoimintojen lisäksi tulee ottaa huomioon yrityksen tukitoiminnot, jotka kuluttavat myös yrityksen resursseja. (Alhola 2016, 49-50.)

Vistan Pesulan toimintoja ovat pyykin vastaanotto ja siihen liittyvät toiminnot, pyykinhuolto, vuokraus, koneiden korjaus ja kunnossapito, myynti ja markkinointi, materiaalien hankinta ja taloushallinto. Näistä kolme ensimmäistä ovat toimeksiantajani päätoimintoja ja neljä viimeisintä tukitoimintoja, mutta ne kaikki on otettava huomioon laskentamallia tehdessä.

Seuraavassa tasossa laskentamallia tulevat toimintoajurit. Toimintoajurien tehtävänä on kohdistaa toiminnot laskentakohteille. Oikean toimintoajurin valinta on tärkeää, toimintolaskennan onnistumisen kannalta. (Alhola 2016, 49-52.)

Jaoin pyykinhuoltotoiminnot neljään eri toimintoon: pesu, pyykin jaottelu, mankelointi ja viikkoaus. Jaottelusta puuttuu esimerkiksi prässäys ja tunneliviimeistely, mutten kokenut näiden toimintojen mukaantottoa tarpeelliseksi, koska nämä toiminnot eivät koske vuokratekstiiliasiakkaita ja näille toiminoille on omat työntekijänsä. Pesutoiminnon kohdalla käytin toimintoajurina pyykin kilomäärää. Työni laskentakohdehan on vuokratekstiiliasiakkaat. Sain selville vuokratekstiiliasiakkaiden seurantajakson aikaiset kilomäärät lähetteisistä, jotka joka asiakkaasta tehdään. Toimeksiantajani pyykinpesujärjestelmä ottaa automaattisesti ylös pestyt kilot konekohtaisesti. Näin pystyin vertaamaan vuokratekstiiliasiakkaiden kilomääriä kaiken kaikkiaan pestyihin kiloihin, josta sain selville kuinka paljon vuokratekstiiliasiakkaat kuluttavat pesutoiminnon resursseja. Muiden toimintojen kohdalla tein aineistonkeruulomakkeet, joihin työntekijät merkkasivat 11 työpäivän aikana vuokratekstiiliasiakkaisiin käyttämänsä työajan.

Viimeisenä tasona laskentamallia tulee laskentakohteet. Laskentakohte on yrityksen jokin tuote, palvelu, projekti, kauppa tai asiakas. Laskentakohteen kustannusten selvittämien on toimintolaskennan tavoite. (Alhola 2016, 45.)

Omassa työssäni laskentakohteena oli vuokratekstiiliasiakkaat. Vuokratekstiiliasiakkaat valikoituivat laskentakohteeksi, koska ne ovat toimeksiantajani kasvava tuote ja niistä on sitä kautta tärkeä saada kustannustietoja.

4.3 Vuokratekstiilien huoltokustannusten laskeminen

Sain taloudelliset tiedot Vistan Pesula Oy:n kirjanpitäjältä. Aloin sieltä kohdistaa kustannustekijöitä pyykinhuoltoresursseihin. Pyykinhuoltoresursseihin valikoitui henkilöstö, pesuaineet, koneet ja laitteet sekä pesulan toimitiloista puhdas puoli.

Henkilöstön kohdistamisessa pyykinhuoltoresursseihin käytin resurssiajurina työtehtävää. Työtehtävät ovat selkeästi rajattuja, joten tässä kohdistamisessa ei tullut ongelmia. Pesuaineet kohdistin suoraan vuokratekstiileille pestyjen kilojen mukaan. Koneiden ja laitteiden kohdalla käytin resurssiajuria käyttökohdetta. Oman kokemukseni ja haastattelujen pohjalta teimme arviot siitä, kuinka paljon koneiden ja laitteiden kustannuksista kohdistetaan pyykinhuoltoresursseille. Eteenpäin kohdistaminen pyykinhuoltotoimintojen alatoiminnoille kävi samalla tavalla. Puhtaan puolen kohdistamisessa pyykinhuoltotoiminnolle käytettiin toimitilan pinta-alaa. Alatoimintoihin kohdistamisessa arvioitiin, kuinka paljon toimitilojen pinta-alasta kuuluu kuhunkin toimintoon.

Toimeksiantoni oli laskea vuokratekstiilien huoltokustannukset. Huoltokustannukset tarkoittavat tässä työssä pyykinhuollosta johtuvien toiminnoista aiheutuvia kustannuksia. Pyykinhuolto on yksinään yksi Vistan Pesulan päätoiminnoista, mutta jaoin sen vielä neljään eri toimintoon, jotka liittyivät vuokratekstiilien huoltamiseen. Näin ollen sain myös selville sen, missä kohtaa toimintoketjua vuokratekstiilit kuluttavat eniten resursseja.

Toiminnot, joita työnajanseurantajaksona seurattiin, olivat pesu, lajittelu, mankelointi ja viikkaus. Pesutoiminnossa käytin toimintoajurina pyykin kilomäärää. Toimeksiantajani pesuainejärjestelmä tallentaa päivittäin pestyt kilomäärät. Näin ollen sain siitä selville, kuinka paljon koko seurantajakson aikana pestiin pyykkiä. Vuokratekstiiliasiakkaiden seurantajakson aikaiset pyykkikilomäärät sain selville läheteistä, jotka niistä tehdään pyykin vastaanoton yhteydessä. Laskin vuokratekstiiliasiakkaiden pyykkikilomäärän yhteen ja vertasin sitä kaikkiin pestyihin kiloihin, mistä sain selville kuinka paljon vuokratekstiiliasiakkaat kuluttavat resursseja pesutoiminnossa. Pyykin kilomäärän käyttäminen toimintoajurina oli tässä toiminnossa perusteltua siitä syystä, että se oli helppoa ja se antoi kaiken tarkimman tiedon.

Lajittelutoiminnossa työntekijä lajittelee pesukoneesta tulleen puhtaan pyykin viimeistelytavan vaatimalla tavalla. Lisäksi lajittelijan tehtäviin kuuluu kuivausrumpujen täyttö. Vuok-

ratekstiiliasiakkaiden pyykki sisältää vain froteita ja vuodevaatteita, joten tässä tapauksessa pyykki lajitellaan kuivattaviin ja mankeloitaviin. Työntekijät merkkasivat ajan ylössiitä, kuinka kauan aikaa heillä meni kunkin vuokratekstiiliasiakkaan pyykin lajittelemiseen. Laskin kaikkiin vuokratekstiiliasiakkaisiin käytetyn työajan yhteen ja vertasin sitä seurantajakson tehokkaaseen työaikaan. Tehokkaalla työajalla tarkoitan sitä, että vähensin työajasta esimerkiksi tauot. Tehokkaan työajan selvitin työaikalistasta. Kuivausrummun täyttämiseen kuluva aika on huomioitu tehokkaassa työajassa. Pyykin kilomäärää ei tässä toiminnossa voinut enää käyttää siitä syystä, että pestävän pyykin joukossa on paljon sellaisia tekstiilejä, jotka menevät toimintoketjussa suoraan ohi lajittelijasta. Tällaisia ovat esimerkiksi työtakit, jotka menevät suoraan pesukoneesta tunneliviimeistelyyn.

Mankelissa työntekijät mankeloivat erilaisia tekstiilejä. Mankeliin tulevat tekstiilit ovat kosteita, koska tällöin saavutetaan parempi sileystulos. Mankelin kuumat telat kuivattavat ja silettävät tekstiilin. Mankeloitavia tekstiilejä ovat esimerkiksi lautasliinat, pöytäliinat, pussilakanat, lakanat, tyynyliinat ja keittiöliinat. Vuokratekstiiliasiakkaiden pyykki sisältää vain pussilakanoita, lakanoita ja tyynyliinoja. Ne ovat jo lähtökohtaisesti nopeampi ja helpompi mankeloida mankelissa olevan levittäjän ansiosta. Mankelissa toimineet työntekijät merkkasivat seurantajakson aikana vuokratekstiiliasiakkaihin käyttämänsä ajan. Vuokratekstiiliasiakkaiden kohdalla mankelissa toimivien työntekijöiden tehtäviin kuuluu myös pakkaus, mikä on otettu mukaan vuokratekstiiliasiakkaisiin käytettyyn aikaan. Vertasin tätä tehokkaaseen työaikaan, mistä sain kohdistettua mankelitoiminnon vuokratekstiiliasiakkaisiin.

Viikkaustoiminnossa työntekijä viikkaa ja pakkaa asiakkaan viikattavan pyykin asiakkaan haluamalla tavalla. Vuokratekstiiliasiakkaiden pyykki sisältää vain froteita, joten viikkaus on näissä nopeaa käytössä olevan froteetaittajan avulla. Viikkaajat merkkasivat vuokratekstiiliasiakkaisiin käyttämänsä ajan ylös ja minä vertasin sitä tehokkaaseen työaikaan.

Viikkauksen ja lajittelutoiminnon välissä on kuivaustoiminto. Tämän toiminnon kohdistamisessa vuokratekstiiliasiakkaisiin käytin apunani viikkaustoiminnosta saamiani tietoja. Kuivaustoiminnon voidaan katsoa kuluttavan vuokratekstiiliasiakkaisiin resursseja samassa suhteessa viikkauksen kanssa. Kaikki viikattavat kulkevat kuivausrumpujen kautta ja lähes kaikki viikattavat tämä sama työntekijä viikkaa. On myös olemassa tuotteita, joita viikkaaja ei viikkaa, vaan ne menevät suoraan pakkaajalle. Tämä on huomioitu kohdistettaessa kuivaustoimintoa vuokratekstiiliasiakkaisiin.

Saatuja tuloksia ja niistä tehtäviä johtopäätöksiä käsitellään tarkemmin luvussa viisi. Liitteessä 1 on kuvattu vuokratekstiilien huoltokustannusten laskentamalli.

4.4 Työn aikataulu ja eteneminen

Toimeksianto sovittiin syyskuussa 2016 ja siitä alkoi toimeksiannon suunnittelu. Suunnitelma esiteltiin toimeksiantajalle ja opinnäytetyön ohjaajalle 2.2.2017. Tästä alkoi käytännön toteutus.

Seuraavana vuorossa oli vuorossa laskentakohteen eli vuokratekstiiliasiakkaiden kartoitus. Yhdessä tuotantopäällikön kanssa tein listan kaikista vuokratekstiiliasiakkaista. Tämän jälkeen tein henkilöstölle tiedotteen, missä kerroin mitä ja milloin ollaan tekemässä sekä ennen kaikkea miksi tämä tehdään. Tiedotteen lisäksi kävin työajanseuranta vaahtivien työpisteiden työntekijöiden kanssa asiat läpi ja kerroin, mistä on kyse. Näiden lisäksi tein työajanseurantalomakkeet, joihin työntekijöiden oli saamani palautteen perusteella helppo täyttää vuokratekstiileihin käyttämänsä työaika. Työajanseurantajakso onnistui kaiken kaikkiaan hyvin. Työntekijä täyttivät lomakkeita hyvin ja tunnollisesti, jonka ansiosta laskelmieni luotettavuus on todennäköisempää.

Seurantajakson jälkeen aloitin työajanseurantalomakkeiden purkamisen ja valmiin opinnäytetyön valmistelun. Varsinaisen opinnäytetyön lisäksi tein Vistan Pesula Oy:lle oman raportin, missä mukana tarkat laskelmat.

5 Tulokset, johtopäätökset

Laskelmista saadut tulokset kertovat monenlaista tietoa. Tietoon ei voi kuitenkaan sokeasti luottaa, vaan on ymmärrettävä mistä luvut ovat saatu ja mitä olettamuksia laskelmissa on tehty.

5.1 Kustannusten kohdistaminen resursseille

Henkilöstökulujen kohdistaminen henkilöstöresurssille tapahtui työtehtävän mukaan. Työajanseurannan mukaan pyykinhuoltotoiminnoissa työskenteli seurantajakson aikana keskimäärin 8,5 työntekijää. Henkilöstökuluista otettiin siis huomioon 8,5 työntekijän palkat sivukuluineen. Henkilöstökulut olivat suurin kustannuserä pyykinhuoltoresurssien kokonauskustannuksista. Henkilöstö on iso voimavara Vistan Pesulalle ja henkilöstön viihtyvyyteen ja työilmapiiriin on syytä kiinnittää huomiota.

Koneiden ja laitteiden kustannukset koostuvat kone- ja kalustokustannuksista ja niiden hankintakustannuksista sekä polttoöljykuluista. Tämän lisäksi kustannuksia lisäävät tuotannon vesi- ja sähkökulut. Nämä kustannukset kohdistettiin pyykinhuoltoresursseihin kokonaan, koska lähes kaikki koneet ja laitteet liittyvät näihin resursseihin. Koneet ja laitteet olivat toiseksi suurin kuluerä, mikä on luonnollista, koska pesulassa on paljon kustannuksia aiheuttavia tuotannon koneita, kuten pesukoneet, kuivausrummut ja mankelit.

Puhtaan puolen kustannukset koostuvat pesulan kaikista toimitilakuluista. Arvioitiin puhtaan puolen vievän 60 prosenttia pesulan toimitilojen pinta-alasta, joten näin ollen toimitilakuluista 60 prosenttia kohdistettiin tähän resurssiin. Aina kun joudutaan tekemään arvio, niin laskelmien oikeellisuus heikentyy. Uskon kuitenkin arvion olevan lähellä oikeaa. Puhdas puoli oli kolmanneksi suurin kuluerä.

Pesuaineiden kustannukset koostuvat luonnollisesti pesuainekuluista. Nämä kustannukset päätettiin kohdistaa suoraan laskentakohteelle eli vuokratekstiileille. Ne olisi voinut kohdistaa myös kokonaan pesutoiminnolle, mutta vuokratekstiilien huoltokustannusten euromäärään sillä ei ole vaikutusta.

5.2 Valitut resurssit ja resurssien kohdistamien toiminnoille

Valitut resurssit olivat henkilöstö, pesuaineet, koneet ja laitteet sekä pesulan puhdas puoli. Resurssien valinta tapahtui haastattelujen ja oman tuntemuksen pohjalta. Näitä voimavaroja tarvitaan, jotta voidaan suorittaa pyykinhuoltotoimintoja. Laskelmieni oikeellisuus voidaan kyseenalaistaa sillä, ovatko valitut resurssit oikein, onko jokin resurssi jäänyt täysin huomiotta. Toisaalta tehtäväni onkin varmistaa se, että tiedonkäyttäjä varmasti tietää, mistä esimerkiksi koneiden ja laitteiden kustannukset koostuvat.

Oikean resurssiajurin valinta ei tuottanut hankaluuksia. Henkilöstön ja pesuaineiden kohdistus oli helppoa. Koneiden ja laitteiden kohdalla jouduin tekemään tiettyjä olettamuksia ja arviota, mikä heikentää laskelmien luotettavuutta. Toiminnoista mankelointi ja pesu aiheuttavat selvästi suurimmat kuluerät verrattuna muihin toimintoihin.

5.3 Toiminnot ja toimintojen kohdistus laskentakohteelle

Työajanseurantajakso onnistui hyvin ja työntekijät täyttivät lomakkeita mallikkaasti. Tätä tukee lomakkeistani irti saamani tieto. Kahden viikon seurantajakso on kuitenkin erittäin lyhyt aika, mikä tulee pitää mielessä.

Pesutoiminnossa verrattiin vuokratekstiiliasiakkaiden pyykkikiloja koko seurantajakson aikana pestyihin pyykkikiloihin. Seurantajakson aikana vuokratekstiilejä pestiin 30,1 % kaikesta pyykkimäärästä. Tämä kertoo siitä, että vuokratekstiiliasiakkaat ovat iso osa koko pesulan asiakkaista. Täytyy myös muistaa, että nämä kaikki asiakkaat maksavat näistä tekstiileistä vuokraa, mikä tarkoittaa vuokratekstiiliasiakkaiden olevan vielä isompi osa koko liikevaihdosta. Vuokratekstiilit kuluttavat pesuainekustannuksia tässä samassa suhteessa.

Lajittelussa vuokratekstiilien käsittelyyn kului aikaa 14,6 % työajasta. Lukema kertoo siitä, että vuokratekstiilit ovat nopeita lajitella eikä niihin kulu paljon aikaa. Siksi voidaankin pitää tämän toiminnon kohdistamisen ajuria luotettavana, koska pesusta tulleiden vuokratekstiilien määrä oli vielä 30,1 %. Lajittelu on nopeaa, koska vuokratekstiilien lajitteluvaatimukset eivät ole niin korkealla kuin asiakkaiden omien pyykkien kohdalla. Vuokratekstiileiden pussilakanoita ei tarvitse kääntää, mikä nopeuttaa lajittelua.

Kuivauksessa vuokratekstiilien froteita kuivattiin 20 % työajasta. Lukema itsessään ei kerro sen enempää informaatiota, koska kaikkien kuivattavien tekstiililaatujen kuivausaika on suurin piirtein sama.

Viikkauksessa vuokratekstiilien viikkaukseen kului työajasta 25,10%. Lukema kertoo sen, että froteet ovat nopeita viikattavia verrattuna muihin viikattaviin, jotka koostuvat pääosin vaatteista. Tämä tukee taas lukeman luotettavuutta ja työntekijän onnistumisissa ajankäytön seurannassa.

Mankeloinnissa vuokratekstiileihin kului aikaa 16,3 % työajasta. Luku ei voi olla aivan väärä, koska vuokratekstiilien lakanatavara on nopeaa mankeloitavaa. Erilaiset pöytäliinat vievät mankelin resursseista ison osan, koska niiden muoto ja koostumus ovat haastavia.

Yhteenvetona pidän työajanseurannasta saatuja lukuja luotettavina. Kaikissa työvoimaa vaativissa jälkikäsitteilytoiminnoissa vuokratekstiilien osuus oli pienempi suhteessa pesyihin vuokratekstiileihin. Tämä kertoo siitä, että vuokratekstiilien jälkikäsitteily on nopeaa ja tehokasta.

5.4 Laskenta

Laskenta ei tuottanut hankaluuksia. Käytin laskemiseen Microsoft Exceliä, mikä oli varsin riittävä. Harkitsin myös hetken erilaisia valmis ohjelmia, mutta en kokenut niihin tarvetta.

Loppujen lopuksi sain laskettua vuokratekstiilien huoltokustannukset. Yksikköajurina käytettiin vielä pyykin kilomäärää, jolla saatiin vuokratekstiilien huoltokustannukset per kilo. Lukua voidaan pitää luotettavana seuraavista syistä: laskennan onnistuminen ja toimintoajurien oikea valinta. Resurssiajurien oikeellisuus voidaan asettaa kyseenalaiseksi, koska kohdistamisessa on käytetty arvioita. Vastaa kustannuslaskelmaa ei ole aikaisemmin tehty, joten tulostani ei voinut verrata mihinkään.

Vuokratekstiilien huoltokustannusten laskeminen on hyvin rajattu aihe. Tutkijan on tällaisissa tapauksissa oltava hyvin tietoinen tutkimusaineistonsa sisällöstä, jotta tulosten tulkinta ei nojautu rajatun aineiston satunnaisuuksiin. (Vilkkä 2017, 5. luku, Tapauksen ra-

jaaminen.) Pitkän työkokemukseni pohjalta uskallan sanoa, että tunnen hyvin tutkimusaineistoni. Tiedän miten toiminnot resursseja kuormittavat ja näin ollen osaan antaa laskelmistani parempaa informaatiota toimeksiantajalle.

6 Pohdinta

Opinnäytetyössä laskettiin vuokratekstiilien huoltokustannukset, joista tuotettiin kaksi raporttia. Varsinaisen opinnäytetyön lisäksi, tuotettiin vain toimeksiantajalle tarkoitettu erillinen raportti, missä laskennan tarkemmat tulokset on käsitelty. Työn tavoitteena oli saada tietoa vuokratekstiilien huoltokustannuksista ja niihin liittyvien toimintojen kustannuksista. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi käytettiin kustannuslaskentamenetelmänä toimintolaskentaa.

Idea vuokratekstiilien huoltokustannusten laskemiseen tuli nopeasti esille Vistan Pesula Oy:n toimitusjohtajan ja tuotantopäällikön kanssa käydyssä aloituspalaverissa. Toimintolaskennan valinta kustannuslaskentamenetelmäksi oli ensimmäisenä mielessä ja sainkin tähän valintaan tukea opinnäytetyöni ohjaajalta. Lisäksi löysin toimintolaskennasta pätevän teoksen (Alhola 2016.) ja aloin tutustua toimintolaskentaan tarkemmin. Toimintolaskenta oli oikea valinta kustannuslaskentamenetelmäksi, koska se antaa kahdesta eri näkökulmasta. Huoltokustannusten selvittämisen lisäksi tekemiäni laskelmia voidaan käyttää hyödyksi prosessin tehostamisen näkökulmasta. Laskelmat antavat tietoa myös siitä, mitkä toiminnot resursseja eniten kuormittavat.

Opinnäytetyö etenee niin, että ensimmäisissä kahdessa luvussa esiteltiin työn teoriataustaa. Ensimmäisessä luvussa käsitellään yritysten laskentatoimea ja kustannuslaskentaa. Toimintolaskenta käsitellään tarkasti, koska se oli valittu kustannuslaskentamenetelmä. Teoriassa tuodaan hyvin esille toimintolaskennan kaksi näkökulmaa, joita voidaan kustannuslaskennassa hyödyntää. Toisessa luvussa käsitellään tekstiilihuoltoalaa, jolla myös Vistan Pesula Oy toimii. Luvussa keskitytään tarkemmin vesipesulan toimintaan, koska se helpottaa lukijaa ymmärtämään tätä opinnäytetyötä. Vesipesulan eri työvaiheet ja tekstiilihuoltoalan käsitteet voivat olla monelle vieraita, joten niiden avaaminen auttaa koko opinnäytetyön kokonaisuuden ymmärtämisessä. Seuraavat luvut käsittelevät työn soveltavaa osuutta ja sen tuloksia, jotka käsitelen seuraavissa kappaleissa.

Soveltava osuus oli toiminnallinen kehittämistehtävä. Toimintolaskentaprojekti alkaa toimintoanalyysistä, jossa kartoitetaan yrityksen toiminnot (Alhola 2016, 105.). Pitkän työkokemukseni takia toimeksiantajayrityksessä toimintojen kartoitus ei tuottanut ongelmia, koska tunnen yrityksen toimintaympäristön ja tavat. Kustannusajurien valinta on lasken-

nan onnistumisen kannalta tärkeässä roolissa (Alhola 2016, 47.). Ajurien valinta osui mielestäni oikeaan. Resurssiajurien valinta oli selkeä, mutta toimintoajurien kohdalla olin aluksi kahden vaiheilla. Ensimmäisenä ajattelin kohdistaa kaikki toiminnot vuokratekstiileille pyykin määrän mukaan. Tämä olisi kuitenkin, tuottanut liikaa vaivaa työntekijöille muun työn lomassa. Lopulta vain pesutoiminto kohdistettiin vuokratekstiileille määrän mukaan. Valinta oli perusteltu, koska pesulan pesuainejärjestelmä tallentaa pestyt kilot automaattisesti ja vuokratekstiilien kilot sain helposti niistä tehdyistä lähetteistä. Lajittelu, kuivaus, mankelointi ja viikkaus kohdistettiin työajan mukaan. Valinta oli oikea koska juuri työaika on se mittari, jolla voidaan verrata näiden toimintojen kuormittavuutta. Esimerkiksi 10 kiloa pyöreitä pöytäliinoja kuluttaa mankelin resursseja enemmän kuin 10 kiloa vuodevaatteita.

Työajanseurantajakso pidettiin, jotta pystyttiin kohdistamaan pyykinhuoltotoimintojen kustannukset vuokratekstiileihin. Seurantajakso onnistui hyvin ja henkilöstö täytti seurantajaksolomakkeita mallikkaasti. Seurantajakso kesti kaksi viikkoa, mikä oli toimeksiannon kannalta riittävän pitkä aika. On kuitenkin muistettava, että pidempi seurantajakso antaisi tarkempaa tietoa, mutta toisaalta rasittaa enemmän työntekijöiden muuta työntekoa. Seurantajakson pituus on suhteutettava projektin tavoitteisiin.

Laskentaan tarvittavat taloudelliset luvut saatiin yrityksen kirjanpidosta. Laskennan aloitusvaiheessa mietitään, millä resursseilla haluttuja toimintoja pystytään suorittamaan. Tämä tuotti hankaluuksia, koska halusin saada laskelmista mahdollisimman tarkat. Valitsin resurssit, joita mielestäni tarvitaan pyykinhuoltotoimintojen suorittamiseen. Olisin voinut tässä kohtaa käyttää toimeksiantajaa enemmän apuna. Kustannusten kohdistaminen resursseille oli myös laskennan hankalampia osuuksia. Pystyin kuitenkin mielestäni valitsemaan kaikki ne kustannukset, joita nämä resurssit aiheuttavat. Olen kuitenkin selvittänyt laskelmissani, mistä kukin kustannus koostuu, mutta tämä on otettava huomioon käytettäessä laskennan tietoja päätöksenteossa. Loppujen kustannusten kohdistaminen sujui ongelmitta aina laskentakohteelle saakka. Laskenta tehtiin Microsoft Excel-taulukkolaskentaohjelmalla.

Laskennan tuloksena saatiin selvitettyä vuokratekstiilien huoltokustannukset. Joidenkin kustannusten kohdistamisen kohdalla käytin arvioita, jotka heikentävät tuloksen luotettavuutta. Laskennasta saatiin kuitenkin selville, miten vuokratekstiilit toimintoja kuormittavat

ja miten toiminnot taas kuormittavat resursseja. Työn tuloksena toimeksiantaja saa vuokratekstiilien huoltokustannusten selvittämisen lisäksi raportin, siitä miten tuloksen päästiin ja mitä tiedoilla voidaan tehdä sekä laskentamallin jota hyödyntää jatkossa.

Tietojen hyödynnettävyys voi jäädä laihaksi, koska minulla ei ole vertailupohjaa tuloksen oikeellisuudesta. Lisäksi täytyy muistaa laskentaan liittyvät rajoitteet ja arviot. Tässä laskennassa on otettu huomioon vain huoltokustannukset eikä esimerkiksi kuljetuskustannuksia tai vuokratekstiilien hankintakustannuksia. Tuloksen oikeellisuutta tukee kuitenkin työajanseurannan, kustannusajurien valinnan ja itse laskennan onnistuminen.

Huoltokustannusten laskemisella saadaan suora tieto siitä, onko hinnoittelu oikeaa. Lisäksi voidaan todeta vertaamalla vuokratekstiilien osuutta pesutoiminnossa vuokratekstiilien osuuteen jälkikäsitteilytoiminnoissa, että vuokratekstiilit voidaan käsitellä jälkikäsitelyssä tehokkaasti. Vuokratekstiiliasiakkaiden määrää voitaisiin lisätä.

Yrityksen kustannuksia kannatta tutkia. Yritykset voivat huomaamattaan rutinoitua vanhoihin toimintatapoihin, jolloin voi syntyä turhia kustannuksia. Toimintolaskenta voi tuntua aluksi haasteelliselta, kun joudutaan painimaan kustannusten ja oikeiden ajurien kanssa. Toimintolaskentaa kannattaakin kokeilla ensin jossain yrityksen pienemmässä osassa, jonka jälkeen voidaan nähdä sen tuoma hyöty.

Lähteet

Kirjat:

Alhola, K. (2016). *Toimintolaskenta* (5. uudistettu painos.). Helsinki: Alma Talent

Bhimani, A., Horngren, C. T., Datar S. M., & Rajan, M. V. (2012). *Management and cost accounting* (5th edition) Harlow, England: New York: Financial Times/Prentice Hall

Kivimäki, S. (2000). *Vesipesulan toiminta*. Helsinki: Opetushallitus.

Pellinen, J. (2006). *Kustannuslaskenta ja kannattavuusajattelu* (2. uudistettu painos) Helsinki: Talentum

Suomala, P. (2014) *Laskentatoimi johtamisen tukena*. Helsinki: Edita

Vilka, H. (2017) *Tutki ja kehitä* (4. uudistettu painos.) Jyväskylä: PS-kustannus

Diplomityöt:

Ahlberg, M. (2016) *Toimintolaskennan kehittäminen pienessä tilitoimistossa*. Lappeenrannan Teknillinen Yliopisto, tuotantotalous. Helsinki: Doria julkaisuarkisto

Internet-sivut:

Ammattinetti, *Tekstiilihuoltopalvelu*, haettu 2.3.2017, internetosoite: <http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/10/41a19c59c0315a8d0082719b58c30e64;jsessionid=290ED157BA9A7807DF7BB291C534C9E6>

Ammattinetti, *Ompelija*, haettu 16.5.2017, internetosoite: http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/492_ammatti

Asiakastieto. *Yritykset; Vistan Pesula Oy*, haettu 11.5.2017, internetosoite: <https://www.asiakastieto.fi/yritykset/fi/vistan-pesula-oy/02430127/taloustiedot>

Oulun ammattikorkeakoulu, Pk-yritysten johtamis- ja kehittämistyökalupakki, haettu 30.4.2017, internetosoite: <http://www.oamk.fi/hankkeet/pkk/pakki/laskenta3a.htm>

Paimion kaupungin tilinpäätös 2016. Saatavilla: http://www.paimio.fi/files/6223/Tilinpaa-toskirja_2016.pdf, viitattu 16.5.2017

Vistan Pesula Oy, haettu 11.5.2017, internetosoite: <http://vistanpesula.fi/index.html>

Haastattelut:

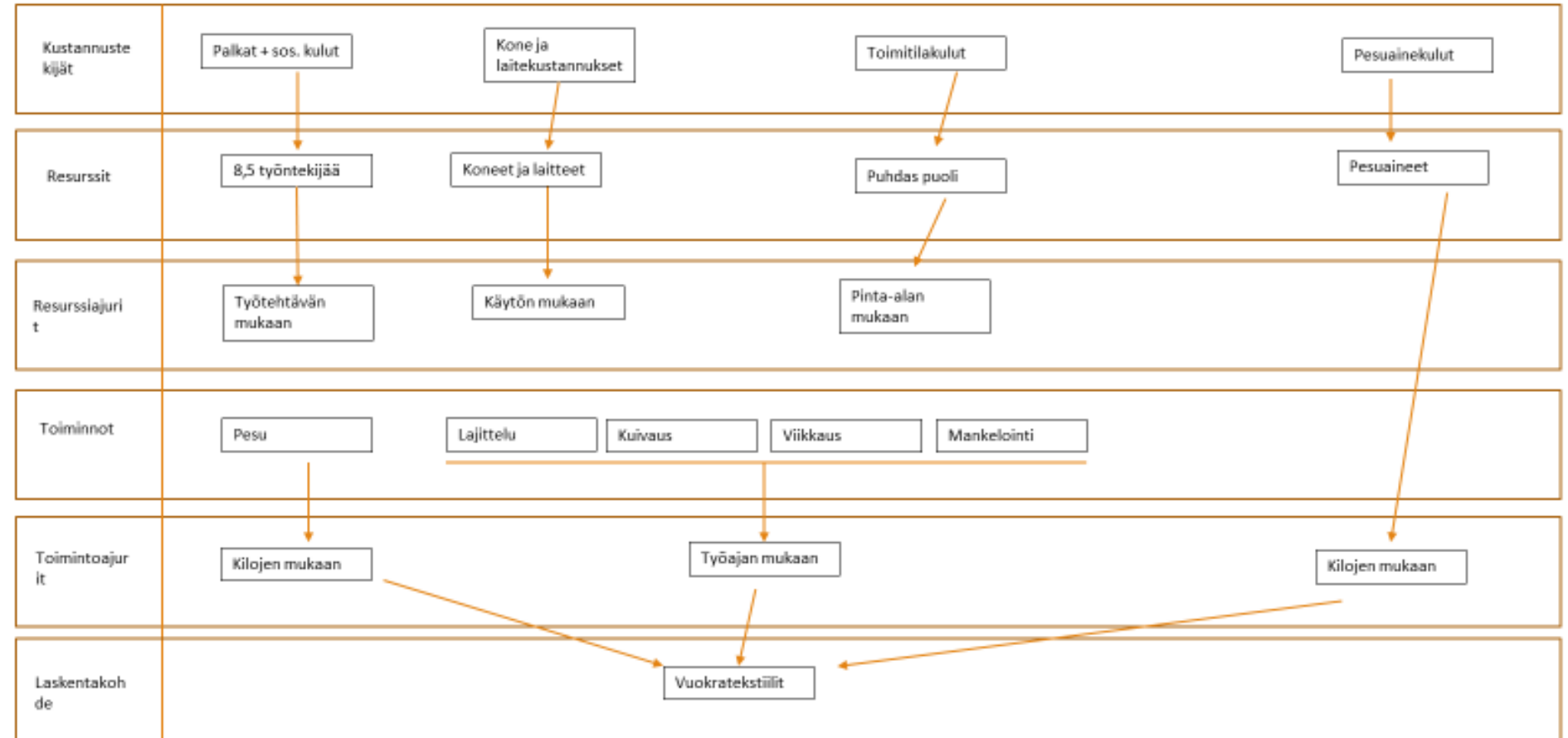
Jari Mäkeläinen, toimitusjohtaja Vistan Pesula Oy, 15.1.2017.

Liitteet

Liite 1 Vuokratekstiilien toimintolaskentamallikartta

Liite 2 Vuokratekstiilien työnkulkukaavio

Laskentamalli vuokratekstiilien huoltokustannuksista

Vuokratekstiilien työnkulku pesulassa

